

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOLD

Bønn / Å tie rett om Gud / Ungdommens kirkemøte 2012 utfordrer forkynnerne / Apokatastasis og teologisk grunnlagstenkning / Virksomhet, ledelse og arbeidsgiveransvar / Fra bispedømmerådene

SØNDAGSTEKSTEN

4. søndag i advent - Dag Øivind Østereng

Julaften - Øystein I. Larsen

Julenatt/Ottesang - Martin Aalen Hunsager

Bibelen har mange løfter knyttet til bønn og bønnesvar.

Bønn

“Takk for din nåde som er ny hver morgen. Vis meg din vei, og gi meg vilje og evne til å gå den!” Det er så lenge jeg klarer å be om morgenen på ukedagene, når tre barn skal

komme seg ut før meg, med frokost i magen, regntøy, matpakker, pussa tenner, oppredde senger, forkle til mat og helse eller gymtøy til gymtimen. Hverdagsbønn. Mine muslimske

venner har hjulpet meg til å bli enda mer oppmerksom på hverdagsbønnen, fordi de praktiserer den så tydelig. Og kristen bønn må jo være noe av det enkleste i verden. Hvor som helst, når som helst, hvordan som helst. Bare tanken, ropet, oppmerksomheten, ordene rettes mot Gud. Store ting og små ting. Takk, bekjennelse, klage, glede, dele noe, rop om hjelp.

"Skæld ud på Gud!" sier sykehuspresten Preben Kok. Gjennom egen og andres alvorlige sykdom har han erfart en Gud som ikke løser alt – ikke en Gud som skjerner oss for ondskapen, meningsløsheten, tomheten, men en Gud som ikke går sin vei. Han hevder at vi trenger å erkjenne vår egen maktesløshet, overlate oss selv til Gud, dele skyld og ansvar med Gud. Der vi har makt, har vi ansvar og skal leve opp til det. Men de steder i livet hvor vi ikke har makt, skal vi lære å gi slipp og erkjenne at vi tross alt er mennesker, være Guds barn slik vi alle har vært barn hvis vi fikk lov til det: Skrike og protestere når noe var vanskelig eller gjorde vondt.

Jeg hørte kollega Merete Thomassen snakke om endringene i det liturgiske bønnespråket. Det var tankevekkende. Stemmer det at vi tydelig har gått fra å be Gud om hjelp og inngripen, til å be Gud om å gi oss vilje, evne og kraft til å gjøre jobben selv, så er det verdt å reflektere over. Min lille morgenbønn kan jo tyde på det... En slik forskyvning kan både være forårsaket av og selv bidra til, endringer i gudsbilde og selvbilde.

Bibelen har mange løfter knyttet til bønn og bønnesvar. Og noen ganger skjer store ting; andres ganger får vi kraft til å leve med det som ikke skjer, får andre svar enn vi hadde bedt om. Men mange opplever også at svar uteblir, at Gud er taus. Det er ikke lett.

Dessuten må jeg innrømme en ambivalens: Jeg tror på den ene siden at Gud hører mine bønner og lar seg berøre, enten det handler om små hverdagsting eller store vanskeligheter. Jeg vil at det skal være sånn. Jeg ønsker meg ikke en opplevelse av bønn som den George Buttrick beskriver når han kaller det "en krampe-trekning av ord mot en kosmisk likegyldighet". Samtidig ønsker jeg meg ikke en Gud som er så menneskelig og manipulerbar som for

eksempel historien om byene Sodoma og Gomorra kan tyde på – der Abraham forhandler med Gud om hvor mange rettferdige og hederlige innbyggere som må til for at Gud skal spare byen for utslettende vrede. Hvis Gud lar seg påvirke slik, er det da forhandlingstalentet eller størrelsen på Facebook-støttebønnegruppen som avgjør svaret?

Det er ingen automatikk i at velformulerte eller fromme bønner blir mer oppfylt enn andre – eller at manges bønn blir hørt bedre enn den enes. Mange dypt troende mennesker har bedt og bedt uten å få de svar de lengtet etter. Andre som knapt har bedt en bønn i sitt liv, opplever å bli hørt før de har nådd å be. Vi kan ikke styre Gud eller verden med våre bønner. Da ville vi vært mektigere enn Gud, og ansvaret ville blitt uutholdelig. Men vi tror da at bønn utgjør en forskjell?

Det trodde i hvert fall Jesus. Det enkleste svaret på hvorfor vi skal be, ligger vel i det at Jesus selv ba, både sammen med andre og alene. Guds egen sønn brukte tid på å be, på å lære sine disipler å be og å understreke bønnens betydning. Og nå er han i forbønn for oss. Men selv ikke Jesus fikk alltid svar på sine bønner – i hvert fall ikke dem han ba om, enten det gjaldt kristnes enhet, eller det gjaldt å slippe lidelse og død.

Jeg synes ikke det er vanskelig å tro at bønn gjør noe med den som ber; det har jeg selv erfart mange ganger – at jeg får en indre styrke og fred, at jeg opplever et gudsnærvær som hjelper meg å holde ut det vanskelige. At jeg får et skjerpet blikk for Guds spor i hverdagen min og et nytt perspektiv, at jeg kjenner meg elsket og båret. Av samme grunn synes jeg heller ikke det er vanskelig å be for og med andre mennesker, på tross av alle de svar som ikke ser ut til å komme, eller bli annerledes enn ønsket. Jeg tror Gud alltid er hos oss og hører oss. Og jeg tror Guds spillerom i verden blir større når verden fylles av bønn.

Jeg tror bønn forandrer oss og derfor også kan forandre verden. Men forandrer den Gud? I så fall: Hvor mye?

I sin bok om bønn og om bønnens virkning på Gud, henter Philip Yancey fram to bibelvers som inngang til temaet: Mal 3,6 "Jeg, Herren,

Jeg tror bønn forandrer oss og derfor også kan forandre verden.

har ikke forandret meg,” og Hos 11,8 “Hjertet vender seg i meg, all min medlidenhet våkner.” Kant kalte det et absurd og arrogant bedrag å tro at et menneskes bønn skulle kunne endre Guds planer. Men flere tekster i Bibelen tegner et bilde av Gud som absolutt lar seg påvirke, på godt og vondt. Yancey ønsker å holde fast på både Guds uforanderlighet og Guds dynamiske kjærlighet. Det gjør jeg også. Jeg er for både galaksenes Gud og den inkarnerte. Men jeg blir utrygg hvis Gud blir for menneskelig, med for mange menneskelige agendaer.

Bibelen har visstnok 650 bønner som viser et spenn i både måter å be på, bønneemner og Guds svar på bønn. Opp gjennom kirkens og menneskers historie har dette mangfoldet fortsatt – kanskje ikke så rart når det gjelder en

praksis som både må sies å være den mest alminnelige religiøse praksis som finnes (Ifølge Yancey var det i den uka han skrev på det kapitlet, flere amerikanere som ba, enn som trente, kjørte bil, hadde sex eller gikk på jobben) – og en praksis som setter store teologiske og filosofiske spørsmål på spissen.

Vi prester, forkynnere og andre menighets- og kirkeledere mener nok mangfoldig om dette, vi også. Vi skylder uansett dem vi skal preke for eller møte i sjelesorg og forbønn, å ha tenkt igjennom det.

... flere tekster i Bibelen tegner et bilde av Gud som absolutt lar seg påvirke...

SUNNIVA GYLVER
sunniva@gylver.no

Å tie rett om Gud

Tale ved semesteråpningen ved Det teologiske Menighetsfakultet 15.02.2012

AV STURLA J. STÅLSETT, GENERALSEKRETÆR I KIRKENS BYMISJON

Jeg har begynt uten å si noe. Jeg har tent et lys – slik vi så ofte gjør det på min arbeidsplass i Kirkens Bymisjon. Det er et av vårt viktigste og kjæreste symboler. Lyset på brosteinen. Noe varmt, skinnende og godt på noe hardt, kantete og strevsomt. Som håp for folk som sliter. Godt nytt for fattige. Evangelium.

På hver hverdagsmesse i Tøyenkirken i Oslo, hver eneste onsdag året igjennom, er lys-tenningsdelen en viktig del av liturgien. Og det første lyset som tennes, følges av ordene: "Dette lyset tenner jeg for deg som er her for første gang."

Denne talen holder jeg spesielt til deg som er her for første gang – som begynner nå. Kanskje på et langt studieløp her på huset. Kanskje på et kort.

For akkurat tretti år siden var jeg ny i dette rommet, nyankommet førstesemesters teologistudent – spent, usikker, forventningsfull. Med armen i fatle etter ivrig kamp med et gjenstridig vindsurfebrett i dagevis i ikke altfor sommerlunkent sjøvann utenfor Stavern. Med hodet fullt av tanker og spørsmål om hvordan dette kom til å bli, om hvordan det skulle bli å bli kjent med de andre, som garantert var frommere, sikrere på hva de ville, flittigere enn det jeg var.

Jeg var nysgjerrig på lærerne som virket vennlige, men kanskje mer enn en smule virkelighetsferne der de umiddelbart satte oss i sving med hebraiske verb og tre binds kirkehistorie på dansk – som om dét var det viktigste i verden.

Og jeg var, selvsagt, veldig spent på faget. Teologi. Tale om Gud. Det visste jeg. Teologi betyr tale om gud. Og det ville jeg bale mer med. Hvordan kan man, vi, jeg tale, snakke, tenke, skrive rett om Gud?

Hva har da skjedd disse 30 årene, siden jeg i dag har valgt som tema "å tie rett om Gud?" Det høres jo ut til å være et feilspor. For teologi betyr vitterlig tale eller refleksjon om Gud. Det teologiske studiet er, som religionsstudiet og alle andre studier, sterkt fokusert på ord og tekst. Det handler om mest av alt om språk, eksegesi og fortolkning. Vi lærer å bruke mangfoldige teoretiske redskaper for å tale om Gud i vår tid – i en (post-)moderne kontekst.

Det er med god grunn. Men dette språklige fokuset kan føre til at vi overser at en like viktig del av den teologiske kompetansen består i hvordan *ikke* tale om Gud. Det gjelder i møte med dagens utfordringer. Men det gjelder også ut fra innholdet i kristen tro og tradisjon, og selve teologiens studieobjekt.

Det er altså dette jeg gjerne ville dvele litt ved denne dagen: Teologi handler også om, ja, kanskje til og med *først* om, å tie rett om Gud. Hva vil det si å tie rett om Gud?

Tausheten er nødvendig for at ordene skal få mening. Uten at taushet omgir dem – uten mellomrommene, pustepausene, tankestreke – blir ordene bare støy, lyd, skurr.

Men jeg sikter til noe mer. For spesielt når det gjelder de dypeste og mest grunnleggende begivenhetene og fenomenene i våre liv – som Gud, eller som et annet menneske – er taus-

heten en absolutt forutsetning – taushet, ikke bare som begynnelse, men også som mål.

Forståelse og kunnskap har et element av makt i seg. Språket vårt røper det. Vi snakker om å "gripe", "begripe" eller til og med "beherske" et fag eller emne. Og vi forholder oss til det vi studerer, som subjekt i forhold til objekt. Men Gud, teologiens studieobjekt, kan nettopp ikke gjøres til objekt uten å opphøre å være Gud. Om Gud er Gud, kan vår tanke eller våre ord nettopp ikke be-gripe eller be-herske Gud. Derfor altså: Teologi er først taushet – for Guds skyld.

Dette er gammel kunnskap som vi særlig kan hente fra mystikerne og den såkalte *via negativa*, den negative teologien. Den fastholder at Gud er og forblir mysterium, uendelig mye større enn vår fatteevne. Det er nok ikke tilfeldig at nettopp disse spennende kildene fra teologiens historie oppleves som spesielt forfriskende i vår postmoderne tid. For på sitt beste setter postmoderne tenkning et skarpt kritisk søkelys på modernitetens kobling av kunnskap og makt.

Har du tenkt på det at å tie er et aktivt verb på norsk? Det gjelder ikke på alle språk. På engelsk kan man ikke si det slik. Heller ikke på spansk, for eksempel. Å tie er en aktivitet, et arbeid, en handling. Så der må jeg skuffe dem av dere som tenkte at det å tie jo er en enkel sak; så dersom dette teologiske studiet bare handler om det, kan jeg kutte ned på lesetida og øke tida til å nyte de glade, frie studiedagene. For å tie er aktivt, ikke passivt.

Å tie *rett* – kan man tie feil? På feil måte, til feil tid? Jeg tror det, akkurat som man kan tale feil om Gud, på feil måte til feil tid. Derfor kreves kompetanse. Studier. Hardt arbeid. Samtale. Prøving og feiling. Utkast og hypoteser. Kollokvier og eksamener.

"Det er godt å være stille og vente på hjelp fra Herren," heter det i Klagesangene 3,26. Er det også *rett* å være stille, selv for en teolog, prest, kirke...? Den bibelske Job mener i hvert fall det der han irretsetter de geskjeftige, rettroende og sikkert velmenende teologvennene hans, som vil forklare hvorfor Job rammes så hardt.

*Men dere smører løgnen utover,
kvakksalvere er dere alle sammen.*

Om dere bare ville tie stille!

Da kunne dere regnes for vise! (Job 13,3–5)

Å tie rett om Gud kan handle om respekt for den som, i likhet med Job, opplever lidelse og urett. De grusomme ugieringene den 22. juli i fjor ryster og preger oss fortsatt – og igjen, denne uken. De preger oss som enkeltpersoner, som kirke og som folk. Hva kan vi si i møte med så ufattelig sorg og avgrunnsdyp smerte? Hva kan ord stille opp med mot slik uutgrunnelig ondskap?

Hvordan kunne dette skje? Hvor var Gud? I sjokk, sinne og fortvilelse reises slike spørsmål når tragedier, terror og urett rammer. Det er spørsmål som siden filosofen Gottfried Leibniz har fått samlebetegnelsen *teodicé* som bokstavelig betegner et forsøk på å "rettferdiggjøre Gud" overfor lidelsen eller den lidende. Spørsmålene er selvsagt mye eldre enn denne betegnelsen, noe ikke minst Jobs bok og klagesalmene i Det gamle testamente vitner om. Når lidelsen rammer, settes også Gud på tiltalebenken. Og mange vil, som Jobs teologvenner, gjerne føre Guds forsvarstale.

Forrige århundre ga teologien særlig mye å arbeide med i så måte. Og vårt århundre, fra 11. september 2001 til 22. juli 2011, har på ingen måte redusert behovet for å bearbeide spørsmålet om gudstale og gudstaushet på når volden og krisen rammer. Hva er gudstalens plass og vilkår på terrorstedet eller i katastrofeområdet – "Ground Zero" i konkret og metaforisk forstand? Hvordan kan vi tale om Gud i terrorens tid uten at ordene blir diktet av den frykten og det sinnet som preger slike tider? Og hvordan unngå å bli styrt av den sterke politiske og ideologiske ladningen som oppstår i kjølvannet av slike hendelser; hvordan motstå at talen om Gud instrumentaliseres i et politisk prosjekt der skyld, ansvar og ære skal fordeles?

Den avtroppende erkebiskopen av Canterbury Rowan Williams har reflektert rundt akkurat dette. Han opplevde tårnenes fall i New York den 11. september på skremmende nært hold. Williams befant seg bare noen kvartaler unna det som skulle bli Ground Zero. Hans refleksjoner over disse erfaringene har han formidlet i den lille boka *Writing in the dust* (2002).

Tittelen henspiller selvsagt på alt støvet som dekket New Yorks gater etter terrorangrepet. Men Williams knytter også på en vakker måte

forbindelse til fortellingen i Johannes 8,1–11 om kvinnen som var ”grepet i ekteskapsbrudd” og ble ført til Jesus for at han skulle gi henne sin dom. Når anklagene mot kvinnen slynges ut overfor Jesus, svarer han ikke, men skriver med fingrene i støvet, jorden. Hva i all verden skal det bety? Jesus nøler. Han vil ikke trekke slutninger, gi en fortolkning, definere hvem kvinnen er, og hva som bør skje med henne, tror Williams. I stedet slipper han stillheten til, i et langt øyeblikk – et øyeblikk der folk får tid til å se seg selv nettopp fordi Jesus nekter å svare på deres forventninger om mening, forklaring og dom.

Å skape et slikt rom, en tenkepause, en stillhetens luke for å slippe til noe annet, en annen mulighet, dét er teologiens første oppgave når støvet har lagt seg etter katastrofen, skal vi tro erkebiskopen. I denne nølingen, venteren, tausheten som uttrykkes gjennom Jesus’ gåtefulle skrift i sanden, finnes motstand mot de sterke krefter som krever øyeblikkelig beslutning og klar tale – til dom eller trøst. I stedet skapes et rom der det gis mulighet til å forholde seg til situasjonens alvor, uten å la seg overmanne av dens krav. Det er ikke tid for å tale om Gud, ikke ennå.

I mye av vår diakonale virksomhet i Kirkens Bymisjon er vi også ganske ofte lavmælte om Gud. I den diakonale familien finnes det dem som vil mene at slik taushet tyder på mangel på mot eller frimodighet, at det setter det diakonale i fare. Jeg er uenig i det. Det kan nok hende at frimodigheten, ja, selve troen tidvis er svak eller mangelfull hos oss. Blant våre over tusen ansatte er det svært mange som tror annerledes, eller ikke tror på Gud. Likevel er vår virksomhet som helhet, slik jeg liker å se det, et handlekraftig vitnesbyrd om Gud og i dypeste forstand diakonal. Frans av Assisi skal ha sagt: Forkynn evangeliet, om nødvendig med ord. Om nødvendig!

Handlinger taler sterkere enn ord. Den diakonale gjerning skiller seg ikke i form fra andre gode gjerninger i Guds skapte verden. Men nettopp i sin alminnelighet ligner den på Jesus sine mangfoldige handlinger for å hele, styrke og sette fri mennesker i sin nærhet. Det som gjør den diakonal, er at den på en eller annen måte, i en eller annen grad, har likhetstrekk med Mesterens eget liv og gjerning, slik vi har

fått det fortalt gjennom det bibelske vitnesbyrdet. Det gjelder enten den ser seg selv slik, eller ei. Hva gjerningen eller den som gjør den, måtte påstå om seg selv, eller forstå seg selv om, har egentlig begrenset interesse, både for Gud og for vårt medmenneske.

La meg gjøre et sprang og bringe inn et annet spørsmål om å tie rett om Gud. La oss nå ikke tenke på teologien eller kirken først og fremst, men på staten. Stortinget har nettopp vedtatt en historisk grunnlovsendring som avkonfessionaliserer den norske stat. I paragraf 2 i Grunnloven står det ikke lenger at den evangelisk-lutherske religion er statens offentlige religion. I den nye paragraf 2, som er Grunnlovens verdiparagraf, heter det nå: ”Verdigrunnlaget forbliver vår kristne og humanistiske Arv. Denne Grunnlov skal sikre Demokrati, Retsstat og Menneskerettighetene.”

Jeg leder et utvalg som er bedt om å komme med forslag til en mer helhetlig tros- og livssynspolitikk for fremtiden. Bakgrunnen er selvsagt at tros- og livssynslandskapet i Norge er inne i relativt rask forandring. Mangfoldet er større enn før, både innenfor den kristne familien, blant religionene og mellom religioner og ikke-religiøse livssyn. Den norske staten skal selvfølgelig være for alle som bor i dette landet. Hva kan den da si og mene om Gud?

Vi i utvalget skal legge fram vår rapport innen utløpet av dette kalenderåret. Den blir omfangsrik, for det er et bredt mandat med viktige spørsmål vi har fått oss forelagt. Det blir ikke en rapport som anbefaler taushet om Gud eller om tro i det norske samfunnet. Vi kommer til å anbefale et raust, robust og mangfoldig samfunn på livssynsfeltet og vil foreslå prinsipper og tiltak for at et slikt mangfold kan bygges på likeverd og gjensidig respekt mellom alle ulike religioner og livsoppfatninger i dette lille landet. Ser vi oss bakover i historien, og vi trenger ikke se særlig langt, er det mye som har vært skjært. Jeg husker for eksempel fra min studietid her ved Menighetsfakultetet at det ikke var tillatt for en pinsevevner eller en katolikk å dele sin tro i andakten kl 10.00. Det er godt å registrere at mye har endret seg på MF i så henseende de siste tiårene.

Det nye mangfoldet i livssynslandskapet, og en historisk arv som ikke har fremmet likebehandling, må imidlertid ikke føre til en frykt

for disse forskjellene, eller for gudstro eller tvil på samfunnets mange arenaer, fra skole og samfunnshus til sykehus og forsvar. Men det bør legge bånd på statens egen tale om hva som er den sanne og egentlige tro.

I mange århundrer har staten hatt som oppdrag å sikre at det tales rett om Gud i landet. Nå skal den snarere lære å tie rett om Gud, slik at du og jeg og alle som vil selv kan definere vår tro eller vantro, fritt og uten frykt for å bli møtt av myndighetenes motvilje eller bli satt på side-linjen i viktige sammenhenger. Er staten klar for dette? Er kirken klar for dette? Er vi klare for dette?

En slik forståelse av statens gudstale eller gudstaushet kan begrunnes demokratisk, menneskerettslig eller samfunnsvitenskapelig. Her på huset og i kirken må den gjennomtenkes og begrunnes teologisk. Det er en stor og aldri fullført oppgave. Jeg ser fram til diskusjoner og debatt om disse viktige spørsmålene i det kommende året.

Det var noe slikt jeg vil si til dere i dag. Å studere Guds ord handler også om å lære å tie.

Tie rett om Gud – fordi situasjonen krever det.

Tie rett om Gud – for å slippe den andre og hverandre til.

Tie rett om Gud – for Guds skyld.

Og likevel: Å tie rett om Gud handler også om å vite når tausheten om Gud kan og kanskje må brytes. For i Kristus kommer Gud til orde – som omfavnelser, barmhjertighet og oppreisning for den som er slått ned eller har falt.

I Lukas-evangeliet berettes det om disiplene som hadde vært vitne til hvordan Jesus gjorde Guds godhet nærværende for dem som var "langt borte", fattige og syndere. De kunne ikke la være "... i sin glede å lovprise Gud høyltyt for

alle de mektige gjerningene de hadde sett". Fariseerne ba Jesus hysje på dem. Men Jesus svarte: "Jeg sier dere: Dersom de tier, skal steinene rope." (Lukas 19,37–39)

Dette gir med andre ord rom for vitnesbyrdet og forkynnelsen, som alltid vil være viktig i kristen tro og praksis. I vår protestantiske tradisjon er det talte og hørte Ordet sentralt. Og likevel består utfordringen: Hvordan kan vi rope ut, proklamere eller forkynne gode nyheter uten å bryte tausheten som ivaretar respekten for mysteriet, det dobbelte mysteriet: vårt utgrunnelige, hellige medmenneske og vår utgrunnelige, hellige Gud?

Symbolene, liturgien og diakonien – alt dette hjelper oss kanskje å bevare tausheten og det usagte.

I Salme 19,3–5 kan vi lese:

Dagen lar sin tale strømme til dag,

natt gir sin kunnskap til natt.

Det er ingen tale og ingen ord.

Stemmene kan ikke høres.

Men de når ut over hele jorden,

ordene når dit verden ender.

Så paradoksalt og så spennende kan salmisten utrykke kjernen i de fagene dere skal gyve løs på dette semesteret. Det er nattkunnskap. Det er hemmeligheter som forblir hemmeligheter, men som likevel må ropes høyt ut til liten og stor fjern og nær, ja, helt dit verden ender, for å gi livsmot og håp. Til lykke med valget av et så spennende og livgivende arbeid som det dere har foran dere: Å trenge dypere inn i hva det vil si å tie rett om Gud – og så, når tiden er inne, evne og våge å bryte tausheten for å bringe trøst, håp og glede. Med ord, eller uten. Som for eksempel ved å tenne et lys på en brostein.

Ungdommens kirkemøte 2012 utfordrer forkynnerne

Ungdommens kirkemøte vedtok på sitt møte i september en uttalelse der de bl.a. utfordrer prester og andre med ansvar for å forkynne. Vedtaket inneholder mange momenter som LKs lesere vil ha interesse av, og vi gjengir derfor vedtaket i sin helhet

Vedtak i sak UKM 08/12: Preken og forkynnelse

Litt historikk:

Ungdommens kirkemøte har i flere år vært opptatt av formidling av kristen tro.

I sak UKM 05/03 "Hva slags gudstjeneste vil vi ha?" uttaler møtet: *"... Det er ikke bare det verbale som kommuniserer, god formidling har også andre elementer. ... Enkle virkemidler kan hjelpe denne forståelsen, samt gi et budskap flere dimensjoner."*

Møtet trakk også fram noen stikkord som var viktig i arbeidet med formidling – blant annet språk, tydelighet, naturlighet og kroppsspråk.

I sak UKM 04/08 "Kyrkje for aldersgruppa 18–30" sies det at *"Innhold og relevans må prøves ut i den lokale konteksten, men UKM 08 ønsker et fokus på de temaer som oppleves relevant for unges liv."*

UKM 06/09 "Myndig tru, mangfaldig felleskap" poengterer at *"Gudstjenestereforma tar og for seg kva bibeltekstar som skal nyttast i gudstjenester gjennom kyrkjeåret i tekstrekkene. UKM ønskjer at det i desse skal trekkjast fram bibeltekstar som belyser tema som menneske i denne aldersgruppa ønskjer og treng å høyre om. Døme på slike*

tema er: Oppbrot, val, relasjonar, etablering og identitet."

Innledning:

Hensikten med en preken er å formidle evangeliet slik at den skal gjøre oss i stand til å se og forstå mer av hvem den treenige Gud er, og hvordan det kristne livet leves. Når ordet skaper noe i oss, er det Guds gjerning. Likevel er det viktig at vi hele tiden jobber sammen med å gjøre forkynnelsen bedre. Vi kan huske gode prekenere. Hva gjør at de treffer oss?

Målet for arbeidet med Kirke 18–30 er å styrke bevissthet og kunnskap om hvordan vi kan være en livsnær og relevant kirke for unge voksne. Ungdommens kirkemøte (UKM) 2012 anser forkynnelse som en viktig faktor for å fremstå som livsnær og relevant for denne aldersgruppa. Det er viktig at mennesker kan relatere til forkynnelsen av Guds ord. UKM vil derfor komme med innspill til arbeidet med forkynnelse.

UKMs innspill:

UKM har valgt å systematisere sine innspill til saken i 4 underpunkter.

Arbeidsmetode:

Gudstjenestereformen legger opp til økt deltagelse og involvering i gudstjenesten, og dette åpner også for nye muligheter i arbeidet med prekenen. UKM foreslår at forkynnerne knytter kontakt med unge i menigheten, som kan

komme med innspill til tekst, tematikken og form. Målet er at de som forkynner, skal ha noen å samtale med om forkynnelsen, og evaluere sammen med i ettertid. UKM tror at dette vil bidra til at forkynnelsen i enda større grad knytter an til unges livssituasjon og erfaringer.

Det er viktig at forkynneren opparbeider seg god relasjonskompetanse, slik at han/hun er i stand til å lytte seg inn på hva som er unge menneskers åndelige lengsel. En viktig forutsetning for å opparbeide seg en slik kompetanse er at det frigjøres tid til å være sammen med unge.

UKM vil også foreslå at mennesker med ulik erfaring og kompetanse blir utfordret til å preke, særlig i gudstjenesten.

Tematikk/innhold:

UKM finner det ikke hensiktsmessig å lage en liste over relevante og livsnære temaer det kan forkynnes over. Gruppen av unge mellom 18–30 er sammensatt og har, som resten av kirken, ulikt teologisk ståsted og ulike behov. UKM ønsker heller å sette fokus på viktige trekk ved en god preken:

- a) Ha klare og uttalte poeng.
- b) Gi oss utfordringer, og vis oss hvordan det du sier kan anvendes i vårt daglige liv.
- c) Gi oss ærlige svar på spørsmål vi stiller – også når svaret ditt er ubehagelig.
- d) Vis hvordan bibelteksten aktualiseres i dag, eller kan belyse/gi innspill til dagsaktuelle problemstillinger.
- e) Del gjerne av dine livs- og troserfaringer.
- f) Husk at vi vil vokse og utvikle oss.

Formidlingsform:

UKM vil understreke verdien av ulike former for preken og ønsker derfor at forkynnere legger vekt på større variasjon i formidlingsmetoder. Vi ønsker å komme med følgende innspill som vil være viktige i enhver formidlingssituasjon:

- a) Vær oppmerksom på at starten på preken setter tonen.
- b) Variasjon i tonefall og volum styrker muligheten for kommunikasjon.
- c) Visuelle uttrykk kan gjøre det lettere å huske/forstå.
- d) Humor kan skape nærhet mellom forkynner og tilhørere.
- e) Bruk (kirke)rommet som ressurs i formidlingen.

Formidleren:

UKM ønsker å takke alle som jobber med tekst og forkynnelse i Den norske kirke. Hver enkelt forkynner preger forkynnelsen med sin egen person, og UKM vil komme med følgende tips:

- a) Bruk et enkelt og alminnelig språk.
- b) Lær oss gjerne noe nytt.
- c) Du må tro på det du forkynner, og være åpen for Guds veiledning gjennom Den hellige ånd
- d) Vær villig til å bli utfordret og endret av bibelteksten, og av samtale med unge mennesker.
- e) Ha ett blick til media når du forbereder prekenen.
- f) Husk at kroppen din preker. Vær oppmerksom på kroppsspråket.
- g) Øv på fremførelse – slik at du blir frigjort fra manus, kan høre flyten i ordene dine, vet hvordan du vil bevege deg, og liknende.
- h) Utfordre deg selv – prøv ut nye måter å formidle på.
- i) Husk at du forkynner gjennom alt du gjør.

UKM utfordrer:

UKM ber om at alle, ansatte og frivillige, som driver med forkynnelse i Den norske kirke, gjøres kjent med dette dokumentet og utfordres til å arbeide videre med forkynnelse til unge mellom 18–30 år.

Apokatastasis og teologisk grunnlagstenkning

AV PER H. ANDERSEN, LANDSBYPREST I STOD, FØLLING OG KVAM

Luthersk Kirketidende har tatt opp apokatastasis-temaet i nr. 16 i år. Det er et prisverdig initiativ, for temaet har vært lite diskutert. Jeg vil gjerne bidra med mine refleksjoner som apokatastasistilhenger og oppklare noen misforståelser om oss, som gjør seg gjeldende flere steder i dette temanummeret; det gjelder Harald Hegstads leder og Ragnar Skottenes innlegg.

Jeg vil først, imidlertid, reflektere litt over teologisk grunnlagstenkning.

I lutherdommen har vi prinsippet "sola scriptura", det betyr at vi må fortolke Bibelen på dens egne premisser, og at det ikke i utgangspunktet er noe til hinder for at vi kan komme til en annen forståelse enn offisielle kirkelige fortolkninger. Derfor er vår kirkes bekjennelser gyldige bare så lenge det kan påvises at de gjengir Bibelens "lære" i rett fortolkning.

Nå innfører Skottene et begrep som han kaller "klassisk kristendom", og som tydeligvis også skal være normerende. Dermed innfører han via bakveien det katolske synet om Skrift og tradisjon.

Det er egentlig en grov undervurdering av andre teologer når Hegstad så bastant uttaler at apokatastasis læren "vanskelig kan begrunnes ut fra kristentroens kilde i Bibelen". Det er også grovt at han uttrykker undring over at "enkelte av og til omtaler teologien i dette primært som uttrykk for egne preferanser og oppfatninger,"

og eksemplifiserer det med et typisk utsagn: "Jeg kan ikke lenger forsvare tanken om en Gud som lar noen gå fortapt."

Saken er at teologien alltid bygger på egne preferanser og oppfatninger. Også tilslutning til bekjennelsen og "klassisk kristendom" er eget valg og preferanse. Teologi betyr å reflektere over hva som er en mest sannsynlig tolkning av Bibelen, og så gjøre et eget valg blant mulige tolkninger. Bibelen er ikke klar og entydig; derfor må vi foreta valg blant tolkninger. Dette er elementært i vitenskapelig metode, også i teologi/eksegese.

Det virker som apokatastasistilhengerne for begge bidragsytere fremstår som mennesker som lar sine tolkninger farges av følelser fordi de synes Gud er så fæl når han vil sende mange mennesker til helvete. Det er ikke så enkelt – men vi kan godt korrigere den tradisjonelt snusfornuftige lutherske teologien med å legge vekt også på følelser; de er et relevant innslag også i luthersk teologi. Tradisjonell lutherdom har lagt vekt på at man ikke skal la seg lede av følelser – men det er like farlig å la seg lede av fornuften. Begge deler har sin plass.

Det er ikke sentimentalitet som leder oss til fortolkningen, men refleksjon som bunner i et syn på at tolkningene alltid må ses i lys av samtidskonteksten.

Kirkemøter kan ta feil, sa Luther, og det betyr at "kirkens lære" ikke er et opplagt begrep. Å

slutte seg til "kirkens lære" er også et personlig valg. Hvis teologi bare er å begrunne fortolkninger som allerede er gitt på 1500-tallet, da er det en tilstivnet teologi og mot den sanne teologiens vesen. Teologi skal jo være en levende prosess for å forstå og videreutvikle det Bibelen peker på, og etterspørre hvordan vi kan tolke det inn i vår tid.

Så til selve temaet. Jeg tenker på meg selv om en liberal teolog, og jeg bekjenner meg helt og fullt til tanken om apokatastasis og mener dessuten at den kan begrunnes ut fra Jesu tanker og praksis, ikke minst hans lignelser om den fortapte sønn, om den gode hyrde og hans tilsagn til røveren på korset.

Skottene sier om "et slikt bibelsyn" som antagelig tillegges meg og mine likesinnede at det "innebærer at det er flere ulike og innbyrdes og motstridende teologier og konfesjoner i Skriften". Og han legger til at denne tankegangen "kan virke besnærende i møte med vanskelige (anstøtelige) dogmatiske lærestykker". Apokatastasistilhengerne skal altså være besnæret av presumptivt utenforliggende ting (tidsånden?), lar seg lede av at den objektive (i Skottenes øyne) fortolkningen føles anstøtelig. Da "spørs det ikke om bibeltolkeren har forlatt sin adekvate rolle som ydmyk tjener *under* Skriften og i stedet tiltatt seg en posisjon som herre *over* Skriften", og, sier han "Kirkens økumeniske bekjennelser forutsetter at Skriften – med og tross sine mangfoldige historiske vitnesbyrd – bevitner én enhetlig og koherent gudsåpenbaring".

Dette er jeg fullstendig uenig i. Kanskje Kirken har tilstrebet en "enhetlig og koherent gudsåpenbaring", men Skriften har det ikke. Jeg mener at Skriften korrigerer mitt liv, og det har jeg snakket om i utallige prekener: Så veldig ydmyke er det få av oss som er, men vi møter Guds dom over oss stadig vekk, men ikke i form av en luthersk lære – det er snarere livet selv som utfordrer oss. For meg er Gud den ubetingede kjærlighet som ligger under hele universet og gjennomstrømmer det; derfor er det Guds nåde som kommer til oss. Det er nåden som er det grunnleggende i livet; uten den var vi fortapt, bokstavelig og metaforisk.

Apokatastisistanken fører heller ikke med nødvendighet til at kristendom reduseres til mentalhygiene/psykoterapi i motsetning til

lære om synd og fortapelse. Terpingen på Guds bud og redselen for at kristen etikk skal bli for lik humanetikk, bunner i et kristendomssyn som ikke har forlatt Det gamle testamente.

Selvfølgelig kan man finne belegg for en evig pine i Bibelen, men vi kan også finne belegg for å snakke om en Gud som kaller alle til seg. Vi må velge mellom tolkninger – og både Skottene, Hegstad og jeg gjør personlige valg i så måte.

Når vi så ser på Jesu fortellinger om den fortape sønn som mottas av en kjærlig far, om gjeteren som oppsøker den ene bortkomne sau, om hvordan Jesus møtte alle synderne med kjærlighet – da finner jeg det vanskelig (Ja, nå formulerer jeg meg slik som Hegstad kritiserer) å tro at denne kjærlige Gud kan finne behag i/akseptere at noen mennesker utelukkes fra hans kjærlighet. Guds kjærlighet og nåde må til slutt seire. Hvis det finnes en fortapelse etter Dommens dag, vil det onde ikke være beseiret, og da er ikke verden skapt på ny.

Skottene legger ansvaret for fortapelsen på oss selv: "... de som vraker Guds frelsesgave i (Kristus), lukker seg selv ute fra livsfellesskapet med ham og går fortapt." Dette er motstykket til frelse ved gjerninger; dette er fortapelse ved gjerninger. Har du valgt feil, har du valgt din egen undergang. Det er ikke vanskelig å se hvor absurd dette er, når vi ser hvordan Jesus tilga store synder i Bibelen uten videre.

Liberale teologer har sikkert forskjellige syn på synden, men jeg tar den i alle fall alvorlig. Hvis alle blir frelst til slutt, betyr det overhodet ikke at det er likegyldig hvordan vi lever. Det kan være at vi må gå gjennom en rensensprosess. Det er det fullt av bibelsk belegg for. Men hvordan det skjer, er likevel ikke entydig å forstå. Det erfaringen viser, er at trangten til forsoning ligger dypt i oss. Før eller senere får vi en "dommens dag" i livet vårt, der vi ser tilbake og føler oss små og vil ta oppgjør. Når vi dør, sies livet å passere revy; kanskje det er da vi renses? Men ondskapen forstår vi ikke. Det er viktig å reflektere over den, men den forblir et mysterium.

Vi må være ydmyke nok til å innse at vi ikke forstår alt, selv ikke i teologien. Det handler om det vi til syvende og sist ikke kan vite noe absolutt om. Derfor skal vi være varsomme med å

fremstille noe som objektivt og absolutt. Vi må lytte til hverandres teologiske refleksjon. Det er da vi kommer videre.

Det var en passasje i Skottenes artikkel som jeg stusset spesielt over: "Det kristne evangeliet skaper snarere ydmyk undring over at noen i det hele tatt blir frelst, og aller mest: at jeg blir det. Det beror i så fall på Guds ubegripelige nåde alene – formidlet gjennom hans kirke." Er ikke dette uttrykk for en teologisk determinisme á la tidligere tiders tanke om at vi må ta imot alt fra Gud, både det gode og det onde? – at Gud mener noe godt med alt, også ulykker og nød? Denne "ubegripelige nåden" må da forstås ikke som den nåden Jesus forteller om, men herskerens/despotens gunst ved å benåde

den stakkars forbryteren når han like gjerne kunne fullføre straffen. Det er ikke bibelsk nåde, men despotisk maktgunst.

Derfor bør vi også ta et oppgjør med gudsbildet fra Bibelen om Gud som konge med et hierarki av undersåtter og tjenere som står over hverandre. Mot dette kan vi sette et annet bibelsk bilde som har vært skjøvet til side: den lidende tjener som går ved vår side, som er vår likemann og bror. Dette er imidlertid en annen diskusjon, selv om det har interesse i vår sammenheng.

Det er flere ting jeg ønsker å kommentere, men det får bli en annen gang. Jeg håper vi kan føre en teologisk diskusjon i ydmykhet og uten å karikere hverandres posisjoner.

Trosforsvar på sitt beste (Vårt Land)

C.S. Lewis

OM FORLATELSE OG ANDRE ESSAY

Kriteriene for denne unike samlingen har vært at essayene ikke er oversatt til norsk tidligere og at de på en eller annen måte omhandler Lewis' forhold til sin kristne tro.

"Utvalget gir et godt innblikk i hvordan Lewis tenker og argumenterer. Han er en original iakttaker og kombinerer fantasi og tankekraft på en fascinerende måte. Hans essay stimulerer leseren til å tenke videre selv. Som apologet river han ned falske motforestillinger mot kristen tro, samtidig som han gir kristne trygghet til å tenke at tro og tanke lar seg forene."

Jon Kvalbein i Dagen

"Lewis viser i denne samlingen stor teologisk innsikt og modighet. Det er en stor begivenhet at vi nå kan lese ham på norsk."

Eskil Skjeldal i Vårt Land

Kr 299,-

Virksomhet, ledelse og arbeidsgiveransvar

Svar til Marit Halvorsen Hougsnæs, KA

AV PER KRISTIAN ASCHIM, PRESTEFORENINGEN

Marit Halvorsen Hougsnæs kommenterer i LK 18/2012 min artikkel om begrepet "virksomhet" i kirkeordningsdebatten (LK 15/2012). Sentralt i vår diskusjon står begrepet "virksomhet". Hougsnæs skriver: "Spørsmålet om ledelse av tilsatt personell lokalt lar seg dermed ikke løse ved å operere med et virksomhetsbegrep på siden av arbeidsmiljølovens definisjoner."

Begrepet "virksomhet"

Det poenget jeg forsøkte å drive i mitt innlegg, nemlig at begrepet "virksomhet" kan benyttes i to ulike betydninger, understøttes av advokatene Jan Fougner og Lars Holo i deres kommentarutgave til arbeidsmiljøloven: "*Begrepet "virksomhet" kan språklig dels bety den enhet som utfører aktiviteten, og dels selve aktiviteten.*" (Fougner og Holo 2006:882) Mitt poeng er at når kirken omtales som organisert i "to virksomheter", er det i den første betydningen, mens når en snakker om eksempelvis menighetsrådets "virksomhetsansvar", er det i den andre betydningen.

Virksomhetsbegrepet er etter Fougner og Holo et sentralt begrep i arbeidsmiljøloven, men "*[v]irksomhetsbegrepet er ikke legaldefinert, i motsetning til begrepene arbeidstaker og arbeidsgiver (...)*" (Fougner og Holo 2006:54). Arbeidsmiljøloven inneholder altså ikke noen *definisjon*

av virksomhetsbegrepet. Det sies samme sted at "*virksomhetsbegrepet kan derfor ha forskjellig betydning i de ulike sammenhenger det er brukt i loven*".

Virksomhetsbegrepet erstattet begrepet "bedrift" som hadde vært brukt tidligere i arbeidsmiljøloven (Jakhell og Aune 2006:24, Fougner og Holo 2006:54). "*Som alminnelig regel vil avgrensningen av virksomhetsbegrepet falle sammen med det rettssubjekt som er arbeidsgiver (som arbeidsforholdet er knyttet til).*" (Borgerud, Due, Nordaas og Næss 2007:48)

Det spesielle ved kirken, som avviker fra normalen og derfor er hjemlet uttrykkelig i kirke-loven, er at rettssubjektet soknet ikke ivaretar arbeidsgiveransvaret på egne vegne, men at dette ved lov er lagt til et felles organ for alle sokn i en kommune. Der det er mer enn ett sokn i en kommune, blir det dermed ett organ som opptrer på vegne av flere rettssubjekter.

Ledelse, virksomhet og arbeidsgiveransvar

For det andre: Jeg har ikke hevdet at spørsmålet om lokal ledelse av tilsatt personell lar seg løse *uavhengig* av arbeidsgiveransvaret, men at det for debattens skyld er viktig å skjelne mellom de to ulike betydninger av ordet "virksomhet". I den grad menighetenes virksomhet (det menigheten driver/gjør – aktiviteten) skal ut-

øves og ledes av ansatte, må dette selvsagt sees i sammenheng med arbeidsgiveransvaret.

En problemstilling vi står overfor i dagens kirkelov, er at ansvaret for virksomhet (aktiviteten) er lagt til menighetsrådet, mens arbeidsgiveransvaret er lagt til kirkelig fellesråd. Hvis menighetsrådet skal ha hånd om ledelsen av virksomheten (aktiviteten), vil det innebære at de nødvendige arbeidsgiverfunksjoner for å ivareta dette må legges til menighetsrådet. Det innebærer ikke at alle arbeidsgiverfunksjoner må legges dit, men det som er nødvendig for å ivareta daglig arbeidsledelse.

Etter mitt syn er et viktig tema i arbeidet med ny kirkeordning å utvikle ledelsen i det enkelte sokn. I dagens ordning er det utfordringer knyttet til at prestetjenesten er forankret i en statlig arbeidsgiverstruktur (prestetjenesten som en statlig virksomhet i betydning *enheten/foretaket*), mens øvrige ansatte er forankret i fellesråd og evt. også menighetsråd. Disse skal samhandle i oppgaveløsning (virksomhet = aktivitet) både når det gjelder gudstjenesteliv og kirkelige handlinger og i det som ligger under menighetsrådets ansvarsområde etter kirke-loven § 9. I den framtidige kirkeordningen bør det være én felles daglig arbeidsledelse for alle ansatte i soknet, inklusive prestene, og den må ivareta helheten av menighetens ansvarsområde (virksomhet = aktivitet), samtidig som prestetjenestens ansvar for forkynnelse hold og sakramentforvaltningen ivaretas.

Men som betenkningen *Ny organisering av arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke* fra advokatene Jan Fougner og Inger Skeimo i advokatfirmaet Wiersholm viser (Fougner og Skeimo 2012), avgjøres ikke alle spørsmål om hvordan arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke kan organiseres av dette. Utredningen viser ulike måter arbeidsgiveransvar kan organiseres på i ulike typer foretak og organisasjoner. I Den norske kirke må vi finne en måte å organisere arbeidsgiveransvaret på, som tjener den kirkelige virksomheten (aktiviteten) – og den utøves primært i lokalmenigheten, i soknet.

I tillegg vil den samlede ledelse av menighetens virksomhet (aktiviteten) innebære ledelse og koordinering av personer som ikke er ansatte, og dermed omfatte mer enn arbeidsgiveransvar.

Litteratur:

- Borgerud, Ingeborg Moen, Anne Marie Due, Ragnhild Nordaas og Mona Næss 2007: *Arbeidsrett. Særlig om omstilling i offentlig sektor*, Oslo.
- Fougner, Jan og Lars Holo 2006: *Arbeidsmiljøloven. Kommentartutgave*, Oslo.
- Fougner, Jan og Inger Skeimo 2012: *Ny organisering av arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke*, Wiersholm, Oslo 2012 (<http://www.prest.no/files/2012/09/Wiersholm-Ny-organisering-av-arbeidsgiveransvaret-i-kirken.pdf>).
- Jakhelln, Henning og Helga Aune 2006: *Arbeidsrett.no. Kommentarer til arbeidsmiljøloven*, 2. utgave, Oslo.

SØNDAGSTEKSTEN

Dag Øivind Østereng, Øystein I. Larsen og Martin Aalen Hunsager

4. søndag i advent

23. desember 2012

Prekentekest: 2 Kor 1,18–22

Lesetekster: Sef 3,14–17; Matt 1,18–25

Liturgisk farge: Fiolett

Lille julaften

Fjerde søndag i advent faller i år på lille julaften. Dagens umiddelbare nærhet til julaften betyr nok i praksis at dette blir en salderingspost i gudstjenesteprogrammet mange steder dette året. Menigheten skal tross alt feire julaften, juledag og forhåpentligvis også 2. juledag de kommende tre dagene, og da blir det kanskje i meste laget å kalle sammen menigheten også på lille julaften. Forhåpentligvis tenker ikke alle menigheter slik. Herrens dag må feires selv om datoen er 23. desember!

Julens preludium

Evangelieteksten for 4. søndag i advent er ny. Vi møter teksten fra Matteus-evangeliet der dilemmaet rundt graviditeten til Maria blir artikulert. Det unge paret – Josef og Maria – hadde en vei å gå med de ekstraordinære lykkelige omstendighetene, som langt fra var så enkel og rosenrød. Evangelieteksten er et godt og ærlig preludium omkring de menneskelige utfordringene det unge paret hadde i forkant av høytiden.

Nå er det riktig nok ikke evangelieteksten som er satt opp som prekentekest denne søndagen, men derimot epistelteksten fra 2 Kor 1,18–22. Denne teksten står i spenningen

mellom profeti og oppfyllelse, noe som også er et godt preludium til julen. Vi har nådd adventstidens klimaks med jublende forventning. Forberedelsestiden skal avløses av høytiden, slik den gammeltestamentlige leseteksten fra Sefanja får fram: "Herren, Israels konge, er hos deg, du skal ikke lenger frykte noe ondt."

Til prekenen

Ja! – Det er tekstens hovedord når det heter "... i ham er det bare ja. For i ham har alle Guds løfter fått sitt ja."

Maria ga sitt ja da hun tok imot engelen Gabriels budskap med ordene: "Se, jeg er Herrens tjenestekvinne. La det skje med meg som du har sagt." (Luk 1,38) Maria sa: "La det skje!" Det var hennes ja. Og hennes ja var det første ja til evangeliet. Gjennom hennes ja skulle Guds ja gå i oppfyllelse.

Vi er vitne til et ordspill her i Paulus sin tekst. Et ordspill mellom det greske ja og det hebraiske ja. Begge disse ordene kan også oversettes med det norske ordet "sannelig." Det greske ja (gr.: *nai*) og det hebraiske ja (hebr.: *amen*) er det som brukes når det står: "... i ham har alle Guds løfter fått sitt ja. Derfor sier vi også ved ham vårt amen, til Guds ære."

Guds ja, Marias ja – det skal feires av den kristne kirke som fører til sitt *amen* (ja/sannelig). Å feire gudstjeneste, og det å feire jul, er å samtykke i hendelsene, slutte seg til budskapet med kirkens store *amen*, kanskje det viktigste av alle liturgiske ord. I liturgien fører vi vårt

amen til bønnene, til evangeliet som leses, til sakramentene. Vårt *amen* er uttrykk for vår deltagelse og tilslutning.

Jeg anbefaler at prekenen denne 4. søndag i advent kort og godt dveler litt meditativt rundt akkurat dette. Guds løfter som får sitt ja, Marias ja til engelen og menighetens store *amen* til Kristus Jesus og det som har gått i oppfyllelse ved ham.

Til gudstjenesten

Siden dette er lille julaften anbefaler jeg at gudstjenesten holdes som en kort gudstjeneste med nattverd. Gi gudstjenesten fastepreg! Kutt ned på salmevers, la adventstaken være tent med fire lys ved gudstjenestens begynnelse, og ha begge tekstlesingene samtidig! Bruk kun kyrieleddet og ikke glorialeddet, og bruk gjerne litaniet i Norsk Salmebok 951 som forbønn! Mitt råd er at man annonserer gudstjenesten godt og tydelig som en kort gudstjeneste – og som den siste, viktige forberedelsen til julehøytiden for menigheten.

Salmeforslag

Inngangssalme 1* v 1-2

Gå, Sion, din konge i møte

Før preken 5 v 6-7

Gjør døren høyt

Etter preken 362 v 1 og 5

Ja, du er konge

Litaniet 951

Offertoriesalme 634

Lat kvar jordisk skapning teia

Under nattverd

Instrumentalmusikk

Slutningssalme 3

Å kom, å kom Immanuel

* Fra Salmer 1997

DAG ØIVIND ØSTERENG
Prest

Julaften

24. desember 2012

Prekentelest: Luk 2,1-20

Lesetekster: Jes 9,1a.2.6-7; 1 Joh 1,1-4

Liturgisk farge: Hvit

Betraktning

"KIRKESPIRE..."

En spire til jul?

I kjelleren står et trist syn: Erteblomstfrøene som spirte før naturen kunne ta i mot dem ute, ble satt i kjelleren og glemte. Tørre og slappe sytråder som vissent slør. Skrotet liv blant annet skrot.

Spirer er fantastisk livskraftige – og farlig sårbare. Spirer – det er liv og håp og skjør sårbarhet. I Bibelen brukes dette navnet på julens hovedperson.

'Se, det kommer en mann/ hans navn er Spire/ under ham skal det spire og gro.' Sakarja 6,12.

Selv om vi dynger mye rart oppi julefeiringen vår, er det ikke vanskelig å kjenne igjen Spire. En nyfødt unge. Fullstendig utlevert til omgivelsene. Fins det et mer sårbart livssymbol?

Midt i denne gigantfesten som vi kaller jul, ligger en skjør spire

En Spire til tro?

I tillegg til alle mine andre juleønsker har jeg tre ønsker av det fromme slaget:

*Jeg ønsker meg en kirke som *tror på Spirekraften* i det vi stiller med. Også i jula. En kirke som ikke først og fremst er opptatt av å klemme ut nytt og fikst. Som ikke stirrer seg blind på det som får plass i avisoverskriftene. I alle våre tusenvis av julesamlinger er det spirekraft. Hvis Spire får plass der.

*Jeg ønsker meg en kirke med mennesker som ser etter *spirer av tro hos hverandre*. 'Spede spira lyt få stå,' sier Skjærassen. Tenk om noen også denne jula kunne få hjelp til å ta vare på en spire av tro. Så den ikke tråkkes ned. Og slett ikke av dem som har fått troens støvler på.

*Så ønsker jeg meg en kirke med mennesker som våger å se *etter sine egne trosspirer*. Alt liv har begynt som spirer. Ikke forvis trosspirene dine til kjelleren. I påvente av en anledning der du trenger litt Gud. Men vern dem og gi dem næring. Hent dem opp i lyset. Skulle ikke jula være en god anledning? Da er det faktisk lov å slippe fram litt tro. Uten at vi må forklare det på

jobben dagen etter.

Et fantastisk juleord: Under ham skal det spire og gro.

Gledelig jul – God trosvår!”

Julehilsen til menighetene i Sør-Hålogaland 1998

Teksten

Det er ikke bare Johannes-prologen som spenner vidt. Lukasberetningen har også dette store perspektiv som favner tid og evighet og hele vår verden og like inn i min egen lille verden. Anførselen med tidens store herrer, keiseren og alle hans drabanter, er mer enn en tidsangivelse. Den setter Jesus inn i det store globale og evighetsmessige perspektiv. Derfor er det en avgjørende forskjell på introduksjonen av døperen som står i den jødiske historiens tradisjon, Luk 1,1–6 – jfr. 1,16 – og Jesus som sprenger disse rammene som frelser for en hele verden, 2,11–14. I dette perspektivet blir zoomlinsa dreid til den fanger inn det mest grunnleggende element i menneskehetens historie – og i vår alles historie, det nyfødte, sårbare barnet hjelpeløst utlevert til omgivelsene, et sårbart barn som all fremtid er avhengig av.

Preken

Jeg vil tenke stort om oppgaven, også på julekveldsgudstjenesten(e). Det er anledninger til tro. Og det henger heldigvis ikke bare på min preken og på noen nye poenger som jeg ikke er blitt lei av sjøl. Gudstjenesten er i troens rom, med salmer og sanger og tonespråk som rører ved noe inni oss, lysene, forventningen, bønnene, tekstene, fortellingen. Karsten Isachsen forteller om feltpresten i Gaza som måtte lese juleevangeliet tjue ganger, men som etterpå måtte oppsummere slik: ”Mine egne ord ga meg fort pels i munnen. Men juleevangeliet var vakkert og friskt som nyplukkede blomster alle tyve gangene.” (Fra ”Gledens Gud”, s 95)

Derfor: Legg vekt på lesingen, også av de kjente ordene! Ja, ikke minst dem! De skal holdes opp for hjertene. Det merkes så fort om de leses bare som et springbrett til det en sjøl skal si.

Jeg har tre anliggender: Nærhet – Helhet – Troverdighet.

Nærheten: Gud er kommet til oss ned. Men selv om du har landet med et fly, er det oftest et

stykke igjen før du er helt fremme, helt inne der en skal bo. Ta Ham med deg hjem. Gud hører ikke til i kirken. Han hører til midt i livet ditt. Nærhet kan bli litt mye av det gode... Lys kan være så mye forskjellig: Et hyggelig koselys som binder oss sammen – ei skarp tannlegesol som avslører det vi gjerne skulle oversett – ei lykt til nattevandring. Gud er kommet så nær at han alltid og overalt er på en armlengdes avstand: Han kan alltid nås med et par foldede hender.

Helheten: Julen er bare en liten bit av livet. Den skal ikke være isolert idyll som pakkes bort med julepynten. Jeg vi ha en jul som ikke slutter med jul! En jule-Jesus – en helårs-Jesus – en Jesus for hele livet. I en bildebok om julefortellingen kan en sette inn mange blanke ark for resten av Jesu liv. Slik er manges Jesusbilde: Hans fødsel er overdimensjonert, resten av hans liv og gjerning er ganske forkrøblet. Jesus er mer enn en jule-Jesus.

Troverdigheten: Jeg vil ha en jul som tåler livet slik det virkelig er. En fred som tåler ufred. Ikke en glanset salgbrosjyreidyll med den lykkelige familien forsamlet. Men en jul som tåler livet. Karsten Isachsen igjen: ”Innpakket i bråk.” Om presten som ble så inderlig skuffet over et støvende og markskrikerisk Betlehem der hans katolske venn bemerkte: ”Jeg tror det er omtrent akkurat sånn her nå som det var da Jesus ble født.” (Gledens Gud, s 238)

Prekensisse

Noen kan kanskje forsøke seg med en julesang som ikke er av de aller mest oppbrukte:

Her kommer Jesus dine små. NoS 44. Her kan vi syngre noen vers ad gangen og kombinere med betraktningen til å begynne med, om Spiremotivet. Hjerteblad i siste vers er nettopp den første lille spire som kommer opp når planten spirer. V 3 kan kobles med en jul som tåler livet slik det er, og i vers 6 kan vi ved døpefonten knytte til det sårbare liv i dåpen.

Ellers må vi også få holde i hevd de julesangene og julesalmene som presten kanskje kjenner litt utsunget. Det er ikke sikkert alle har slitt så mye på dem som presten har.

ØYSTEIN I. LARSEN
Biskop emeritus

Julenatt/Ottesang

24.–25. desember 2012

Prekentekest: Matt 1,18–25

Lesetekster: Mika 5,1–4a; 1 Joh 1,1–4

Teksten

Matteus-evangeliet starter med å presentere Jesus som Davids sønn og Abrahams sønn. Vers 2–16 lister så opp navnene fra Abraham til Jesus ledd for ledd, stort sett fra far til sønn. Prekentekestens vår forklarer hvordan Josef aksepterte og tok til seg Jesus som sitt barn, og at Jesus slik gjennom Josef ble en del av david-sætt. Det er Josef sitt perspektiv som er utgangspunktet, mens Maria er i bakgrunnen.

I vers 18 får vi vite at Den hellige ånd medvirket ved Jesu fødsel. I vers 19 fortelles det om at Josef funderer på å skille seg fra Maria siden hun er blitt med barn uten hans medvirkning og foreløpig ikke har noen anelse om hvordan det har gått til. Josef framstår som én med menneskelige bekymringer og tvil. Han følte seg sikkert sviktet, men han ville ikke ramme Maria og ødelegge mer for henne enn nødvendig. Siden det den gang var streng straff for utroskap, også for en som var forlovet, ønsket han tydeligvis å spare Maria for dette. Han kunne gått til en anmeldelse av henne og sørget for at hun fikk straff, og han fikk oppreisning, men i stedet ville han ikke lage noe oppstyr, men la det hele forbigå i stillhet.

De neste versene forteller om hvordan problemet får en annen løsning: I vers 20 og 21 blir Josef fortalt av en engel gjennom en drøm at barnet er av Den hellige ånd.

Vers 22 og 23 viser så til skriftstedet i Jesaja 7,14 og at Jesu fødsel er en oppfyllelse av dette. I vers 24 og 25 fortelles det at Josef gjør som han har fått vite av engelen i drømmen. Han tar Maria til kone og gir barnet navnet Jesus. Når han gir sønnen navn, innebærer det at han har tatt barnet til seg og akseptert det.

Prekenen

Det er mye som kunne tale mot at Gud finnes, og det er mye som kunne tale mot at Gud skulle bry seg om verden. Likevel, julenatten er feiringen av at håpet er født på jorden, selv hvor mørkt det kan se ut. Jesus er nå kommer til verden for alle mennesker, og en ny tid og ny epoke i frelseshistorien har begynt.

De to navnene i teksten, Jesus og Immanuel, står hver for seg for to teologiske motiver: Jesus betyr "Herren er frelse" og innebærer at Jesus er født på jorden som menneskenes frelser. Han vil ta bort vår synd og gi oss nåde. Dette er en ny pakt der frelse ikke hviler på at vi klarer å oppfylle alle lovens regler, men Gud ønsker å forandre vårt indre. Det andre handler om inkarnasjonen, at Gud er kommet inn i verden under de samme vilkårene som oss mennesker. Det innebærer at Gud gikk inn i våre begrensninger for å kunne være nær de aller svakeste og solidarisere seg med dem som opplever den dypeste fortvilelse. Julenatten bringer derfor både tilgivelse og håp til jorden og menneskene.

Vi må ikke blande i sammen verdens synd med verdens håpløshet. Vi kan motta Guds tilgivelse og nåde, men likevel føle oss bekymret og motløse og være urolige for morgendagen. Verdens urettferdighet er ikke rettet opp eller tatt bort, men Gud ønsker å være med oss også i våre menneskelige bekymringer.

Jesu kom til en såret verden med sosiale ulikheter, skjeve maktforhold, nød og undertrykkelse, en urettferdig verden der mennesker ble behandlet forskjellig etter status, kjønn og folketilhørighet. I en slik såret verden kom Gud så sårbar som han kunne, som et lite barn som trengte at noen stilte opp og tok det til seg og ga det beskyttelse og omsorg. I teksten var er det Josef som må velge å stille opp og ta ansvar for noen han ikke hadde ansvar for. Men han lot seg overbevise, sannsynligvis etter å ha tvilt mye på om han kunne stole på det engelen hadde fortalt i drømmen.

Mye i verden har endret seg siden Jesus fødsel, men mye er fortsatt det samme. Menneskene utnytter hverandre, og vi lager hierarkier og kan opptre ansvarsløst. Mistenksomheten har oss gjerne i et fast grep og preger hvordan vi ser på hverandre. Men på tross av alt som skulle tale mot Gud også i vår hverdag, er Gud fremdeles til stede i denne verden. Gud vil gi oss håp for framtiden og ønsker å være med oss i hverdagen, selv om den kan være hard. Inkarnasjonen er et mysterium der Gud bryter med våre forventninger: Gud valgte en kronglet fødsel og en ubetydelig familie, fordi Gud ikke vedkjenner seg de rangstiger vi mennesker setter opp. Dermed er ikke det vi regner som

verdiløst, noe som Gud vil se på som ubetydelig. Den som er på bunnen, den som er nederst nede, er ikke noen som Gud ikke vil henvende seg til. Kristendommen er ikke en rask vei til luksus og rikdom; den kan ikke love å fjerne problemene, men den handler om at Gud ønsker å være til sted i alt det vanskelige.

Josef viser oss at det er ikke nok at kjærligheten rekkes til oss, for dersom vi forblir passive uten å handle, glipper det mellom hendene på oss. Når Josef tar ansvar for et barn som ikke var hans, da tar han ansvar for noe mer; han tar ansvar for at Guds kjærlighet formidles, og at håpet kan rekkes til alle mennesker. Vi må også ta ansvar for alt godt som Gud rekker til oss, og for alle håp som gis til oss. Gud lot sin sønn bli født gjennom å lene seg på og gjøre seg avhengig av noen helt ubetydelige mennesker. 2 Kor 8,8–9 sier det slik: "Jeg sier ikke dette som en befaling, men jeg nevner de andres iver for å prøve om kjærligheten er ekte hos dere. Dere kjenner vår Herre Jesu Kristi nåde: Enda han var rik, ble han fattig for deres skyld, så dere skulle bli rike ved hans fattigdom." Vår ubetydelighet er derfor ikke så liten at den ikke heller kan brukes.

Prekendisposisjon

- Gud er med de små og hjelpeløse
- Gud er med de ubetydelige og utstøtte
- Gud er med oss selv om livet er vanskelig

Salmeforslag

- 31 Jeg synger julekvad
- 33 Klinge skal et jubelkor
- 62 Å Betlehem, du vesle by
- 65 En krybbe var vuggen
- 56 Deilig er jorden

MARTIN AALEN HUNSAGER
Kapellan Åsane

FRA BISPEDØMME- RÅDENE

SØKERE

Oslo bispedømme

Søkere til stilling som vikar for kapellan i Bekkelaget sokn:

- Dahl, Jane Christin S., barne- og ungdomsarbeider, Oslo
- Gilbrant, Ragnhild, studentprest/prostiprest, Elverum
- Hauglid-Formo, Caroline Johanne, kapellanyvikar, Bjørnemyr
- Nordtun, Ellen, administrasjonssjef, Sandnes
- Steiro, Paul Kristian, kapellan i Vardåsen menighet, Oslo
- Veggeland, Per Kjartan, vikarprest Bærum prosti, Oslo

LEDIGE STILLINGER

Hamar bispedømme

har ledige stillinger som

- Sokneprest i Nord-Østerdal prosti med tjenestested Os, Dalsbygda og Narbuvoll sokn
- Se fullstendig utlysning: www.nav.no eller www.kirken.no/hamar. Søknadsfrist 01.11.2012.

Sokneprest i Vinger og Odal prosti med tjenestested Strøm sokn.

Sokneprest i Toten prosti med tjenestested Snertingdal sokn.

Kapellan i Hamar domprosti med tjenestested Løten sokn.

Kapellan i Ringsaker prosti med tjenestested Brumunddal/Veldre sokn.

Fullstendig utlysningstekst for alle stillingene ligger på www.nav.no og www.kirken.no/hamar.

Søknadsfrist for alle stillingene er 05.11.2012.

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), sokneprest Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og prost Kristin Moen Saxegaard.
Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og sendes på e-post til ovenstående adresse.

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669
Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post).

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
 2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1 000,- +mva
 3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2 000,- +mva
 4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2 000,- +mva
 5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2 500,- +mva
 6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3 000,- +mva
 7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5 000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1 500,- +mva

ISSN 0332-5431

